

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

4 октомври 2018 година *

„Преюдициално запитване — Схеми за гарантиране на депозитите — Директива 94/19/ЕО — Член 1, точка 3, подточка i) — Член 10, параграф 1 — Понятие за неналичен депозит — Отговорност на държава членка за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза — Достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза — Процесуална автономия на държавите членки — Принцип на лоялно сътрудничество — Член 4, параграф 3 ДЕС — Принципи на равностойност и ефективност“

По дело C-571/16

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Административен съд Варна (България), с акт от 4 ноември 2016 г., постъпил в Съда на 14 ноември 2016 г., в рамките на производство по дело

Николай Кантарев

срещу

Българска народна банка

в присъствието на:

Окръжна прокуратура — Варна

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: J. L. da Cruz Vilaça (докладчик), председател на състава, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger и F. Biltgen, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за Н. Кантарев, от К. Бончева и М. Екимджиев, адвокати,
- за Българската народна банка, от А. Калайджиев, Р. Георгиев и М. Калайджиева, адвокати,

* Език на производството: български.

– за Европейската комисия, от П. Михайлова, А. Steiblytė и Н. Krämer, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 юни 2018 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, точка 3, подточка i) и на член 10, параграф 1 от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити (ОВ L 135, 1994 г., стр. 5; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 2, стр. 163), изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 г. (ОВ L 68, 2009 г., стр. 3, наричана по-нататък „Директива 94/19“).
- 2 Това запитване е отправено в рамките на спор между г-н Николай Кантарев и Българската народна банка (наричана по-нататък „БНБ“) относно вредите, които г-н Кантарев твърди, че е претърпял от забавеното, според него, изплащане на гарантираните му средства по разплащателна сметка в Корпоративна търговска банка (наричана по-нататък „КТБ“), които са станали неналични.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 94/19

- 3 Първо, второ, четвърто, осмо, девето, единадесето, двадесет и първо и двадесет и четвърто съображение от Директива 94/19 гласят:

„като имат предвид, че в съответствие с целите на Договора, хармоничното развитие на дейностите на кредитните институции в цялата Общност следва да се подпомага чрез премахването на всички ограничения върху правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги, като същевременно се повишава стабилността на банковата система и защитата на вложителите;

като имат предвид, че при премахване на ограниченията върху дейността на кредитните институции трябва да се вземе предвид положението, което може да възникне, ако депозити в кредитна институция, която има клонове в други държави членки, станат неналични; като имат предвид, че е наложително да се осигури хармонизирано минимално ниво на защита на депозитите, където и да се намират депозитите в Общността; като имат предвид, че такава защита на депозитите е също толкова съществена, както и [пруденциалните] правила за изграждането на единния банков пазар;

[...]

като имат предвид, че разходите на кредитните институции по участие в схема за гарантиране нямат отношение към разходите, които биха възникнали в резултат на масово изтегляне на банкови депозити не само от кредитна институция в затруднение, но също така и от стабилни институции, след загуба на доверието на вложителите в стабилността на банковата система;

[...]

като имат предвид, че хармонизирането трябва да се ограничи до основните елементи на схемите за гарантиране на депозити и в рамките на много кратък период да осигури плащания под гаранция, изчислени на базата на хармонизирано минимално ниво;

като имат предвид, че схемите за гарантиране на депозити трябва да се намесят веднага след като депозитите станат неналични;

[...]

като имат предвид, че хармонизирането на схеми за гарантиране на депозити в рамките на Общността не поставя под въпрос съществуването на действащи системи, предназначени за защита на кредитните институции, по-специално като осигуряват тяхната платежоспособност и ликвидност, така че депозитите в такива кредитни институции, включително и в техните клонове, установени в други държави членки, да не станат неналични; като имат предвид, че такива алтернативни системи, с различна защитна цел, при определени условия могат да се считат от компетентните органи като отговарящи на целите на настоящата директива; като имат предвид, че тези компетентни органи ще трябва да проверят спазването на тези условия;

[...]

като имат предвид, че информацията е съществен елемент от защитата на вложителите и следователно трябва също да бъде предмет на минимален брой задължителни разпоредби;

[...]

като имат предвид, че настоящата директива [не може да] доведе до резултат, при който държавите членки или техните компетентни органи да станат отговорни по отношение на вложителите, ако са осигурили официалното въвеждане и признаване на една или повече схеми за гарантиране на депозити или на самите кредитни институции, и са осигурили компенсирането или защитата на вложителите съгласно условията, предписани от настоящата директива [...].“

4 Член 1, точка 1, първа алинея и точка 3 от тази директива гласи:

„По смисъла на настоящата директива:

1) „депозит“ означава всяко кредитно салдо, което се получава в резултат на средства, оставени по сметка[,] или от временни положения, произтичащи от обичайни банкови сделки, и което дадена кредитна институция трябва да изплати, съгласно приложимите правни и договорни условия, както и всеки дълг, доказан чрез сертификат, издаден от кредитна институция.

[...]

3) „неналичен депозит“ означава депозит, който е дължим и платим, но не е бил платен от кредитна институция, съгласно правните и договорни[те] условия, приложими към него, когато е налице едно от следните обстоятелства:

i) съответните компетентни органи са установили, че по тяхно виждане съответната кредитна институция изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и, че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи.

Компетентните органи установяват това колкото е възможно по-скоро и във всеки случай не по-късно от пет работни дни след като са се уверили за първи път, че дадена кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми; или

ii) съдебен орган е издал решение по причини, които са пряко свързани с финансовото състояние на кредитната институция, чието действие суспендира възможността на вложителите да предявят претенциите си срещу нея, ако това стане преди да бъде установено посоченото по-горе“.

5 Член 7, параграфи 1 и 1а от посочената директива предвижда:

„1. Държавите членки осигуряват гарантиран размер на съвкупните депозити на всеки вложител не по-малък от 50 000 [евро], в случай че депозитите са неналични.

1а. До 31 декември 2010 г. държавите членки осигуряват гарантираният размер на съвкупните депозити на всеки вложител да бъде установен на 100 000 [EUR], в случай че депозитите са неналични.

[...]“.

6 Съгласно член 10, параграф 1 от същата директива:

„1. Схемите за гарантиране на депозити трябва да са в състояние да изплащат надлежно проверените искания на вложителите по отношение на неналични депозити в рамките на 20 работни дни от датата, на която компетентните органи извършат установяване, както е посочено в член 1, параграф 3, подточка i), или съдебният орган постанови решение, както е посочено в член 1, параграф 3, подточка ii). Този срок включва събирането и предоставянето на точни данни относно вложителите и депозитите, които са необходими за проверка на исканията.

При изключителни обстоятелства дадена схема за гарантиране на депозити може да се обърне към компетентните органи за удължаване на срока. Такова удължаване не надвишава 10 работни дни.

[...]“.

Директива 2009/14

7 Съображения 11 и 12 от Директива 2009/14 гласят:

„(11) Освен това в случаите, в които на изплащането [на депозитите] се дава начало с установяване от страна на компетентните органи, предвиденият понастоящем срок за вземане на решение от 21 дни следва да бъде намален на пет работни дни, за да не се възпрепятства бързото изплащане. Компетентните органи обаче следва първо да се уверят, че кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми. Такава оценка следва да подлежи на съдебните или административните процедури в държавите членки.

(12) Може да се счита, че депозитите са неналични, ако мерките за ранна намеса или реорганизация са се оказали неуспешни. Това не следва да пречат компетентните органи да полагат допълнителни усилия за реструктуриране в рамките на срока за изплащане“.

Българската правна уредба

8 Законът за отговорността на държавата и общините за вреди (ДВ, бр. 60 от 5 август 1988 г., наричан по-нататък „Законът за отговорността на държавата“) предвижда следното в член 1, алинеи 1 и 2:

„(1) Държавата и общините отговарят за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.

(2) Исковете по ал. 1 се разглеждат по реда, установен в Административнопроцесуалния кодекс [...]“.

9 Член 8, алинеи 1 и 3 от този закон гласи:

„(1) Обезщетение за вреди, причинени при условията на чл. 1, ал.1 и чл. 2, ал.1 и 2, чл. 2а и чл. 2б, ал.1 може да се търси по този закон, а не по общия ред.

[...]

(3) Когато закон или указ е предвидил специален начин на обезщетение, този закон не се прилага“.

10 Член 45 от Закона за задълженията и договорите (ДВ, бр. 275 от 22 ноември 1950 г.) предвижда:

„Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму. Във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното“.

11 Съгласно член 49 от Закона за задълженията и договорите:

„Този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа“.

12 Законът за гарантиране на влоговете в банките (ДВ, бр. 49 от 29 април 1998 г.) урежда създаването, функциите и дейността на Фонда за гарантиране на влоговете в банките (наричан по-нататък „Фондът“). Съгласно параграф 1а от допълнителните му разпоредби от 2009 г. (ДВ, бр. 44 от 12 юни 2009 г.) Директива 94/19 и Директива 2009/14 са транспонирани в българското право с този закон.

13 Член 23, алинеи 1, 2, 5 и 6 от този закон гласи следното:

„(1) Фондът изплаща задължения на съответната банка към нейни вложители до гарантираните размери, когато [БНБ] е отнела издадената лицензия за банкова дейност на търговската банка.

(2) Фондът изплаща гарантираните размери на влоговете чрез търговска банка или търговски банки, определени от управителния съвет.

[...]

- (5) Изплащането на суми от фонда започва не по-късно от 20 работни дни от датата на решението на [БНБ] по ал. 1.
- (6) При наличие на изключителни обстоятелства фондът може да удължи срока по ал.5 с не повече от 10 работни дни“.
- 14 Член 24, алинея 1 от посочения закон предвижда:
- „(1) От датата на решението на [БНБ] по чл. 23, ал. 1 фондът встъпва в правата на вложителите към банката до размера на гарантираните суми независимо от размера и датата, на която фондът е извършил плащания по гаранцията на всеки един от вложителите“.
- 15 Законът за Българската народна банка (ДВ, бр. 46 от 10 юни 1997 г.) урежда статута, целите и правомощията на БНБ.
- 16 Член 1, алинея 1 от този закон гласи следното:
- „(1) [БНБ] е централна банка на Република България. Тя е юридическо лице“.
- 17 Член 2, алинея 6 от посочения закон предвижда:
- „(6) [БНБ] регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите“.
- 18 Съгласно член 16 от същия закон управителният съвет на БНБ по-специално „издава, отказва издаване и отнема лицензи на банки, на оператори на платежни системи, на платежни институции и на дружества за електронни пари при условия и по ред, определени със закон; [...] поставя банки под специален надзор при условията и по реда на Закона за кредитните институции“.
- 19 Законът за кредитните институции (ДВ, бр. 59 от 21 юли 2006 г.) урежда условията и реда за лицензирането, осъществяването на дейността, надзора за спазването на пруденциалните изисквания и прекратяването на кредитните институции с цел да се осигури стабилна, надеждна и сигурна банкова система и защита интересите на вложителите, както и изискванията за оповестяване на информация от страна на БНБ в областта на пруденциалното регулиране и надзор върху банките.
- 20 Съгласно член 1, алинея 2 от Закона за кредитните институции БНБ е „компетентен орган в Република България за упражняване на надзор върху банките по смисъла на чл. 4, параграф 1, т. 40 от Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 (ОВ, L 176/1 от 27 юни 2013 г.)“.
- 21 Член 36, алинеи 2 и 3 от този закон предвижда следното:
- „(2) [БНБ] задължително отнема издадения лиценз на банка поради неплатежоспособност, когато:
1. не изпълнява повече от 7 работни дни свое изискуемо парично задължение, ако това е пряко свързано с финансовото състояние на банката и по преценка на БНБ не може да се очаква изплащане на изискуемите парични задължения в приемлив период от време, или
 2. собственият ѝ капитал е отрицателна величина.

(3) Решението по ал. 2 се взема от БНБ до 5 работни дни от установяване на неплатежоспособността“.

22 Член 79, алинея 8 от същия закон гласи:

„Българската народна банка, нейните органи и оправомощените от тях лица не носят отговорност за вреди при упражняване на надзорните си функции, освен ако са действали умишлено“.

23 Член 115 от Закона за кредитните институции гласи следното:

„(1) За да се оздрави банка, при която е налице опасност от неплатежоспособност, БНБ може да постави тази банка под специален надзор.

(2) Опасност от неплатежоспособност на банка е налице, когато:

1. отношението ѝ на общата капиталова адекватност е под определеното минимално равнище, или
2. ликвидните активи на банката по преценка на БНБ няма да бъдат достатъчни, за да може банката да изпълнява задълженията си в деня на тяхната изискуемост, или
3. банката не е изпълнила в срок едно или повече изискуеми задължения към своите кредитори.

[...]“.

24 Съгласно член 116 от този закон:

„(1) В случаите по чл. 115, ал. 1 БНБ поставя банката под специален надзор, като:

1. назначава квестори, ако такива не са били назначени преди това, и определя техните правомощия;
2. определя срока и условията на специалния надзор.

(2) В случаите по ал. 1 БНБ може да:

1. намали лихвите по задълженията на банката до средния им пазарен размер;
2. спре за определен срок изцяло или частично изпълнението на всички или на някои от задълженията ѝ;
3. ограничи дейността ѝ изцяло или частично;

[...]“.

25 Член 119, алинея 5 от посочения закон предвижда:

„(5) В случаите по чл. 116, ал. 2, т. 2 банката не носи имуществена отговорност за неизпълнението на задълженията, чието изпълнение е спряно със специалния надзор. През времето на специалния надзор не текат лихви за забава и неустойки относно паричните задължения на банката, чието изпълнение е спряно, а договорните лихви върху такива задължения се начисляват, но се заплащат след вдигане на специалния надзор“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 26 На 4 март 2014 г. г-н Кантарев сключва с КТБ рамков договор за платежни услуги, както и анекс към посочения договор за откриване на разплащателна банкова сметка. В този анекс е посочено по-специално че сумите по въпросната сметка са защитени от Фонда. Освен това върху сумите по тази сметка веднъж годишно или при закриване на сметката се начислява фиксирана лихва, която също е гарантирана от Фонда.
- 27 След като КТБ изпада в ликвидна криза вследствие на масово изтегляне на депозитите в нея, на 20 юни 2014 г. нейните представители внасят в БНБ искане тази кредитна институция да бъде поставена под специален надзор. Те също така уведомяват БНБ, че КТБ е преустановила разплащанията и всички банкови операции. С решение на Управителния съвет на БНБ от същата дата КТБ е поставена под специален надзор за срок от три месеца. Изпълнението на задълженията на тази кредитна институция е спряно, а дейността ѝ е ограничена. Назначени са квестори, на които БНБ възлага да осигурят оценка на активите и пасивите на посочената институция от независим външен одитор.
- 28 При тази оценка се установява, че финансовият резултат на КТБ представлява загуба и че тя не отговаря на капиталовите изисквания, предвидени от правната уредба на Съюза. Ето защо с решение от 6 ноември 2014 г. БНБ, първо, отнема лиценза на КТБ, второ, приема, че следва да бъдат предприети действия за откриване по отношение на нея на производство по несъстоятелност, и трето, решава, че следва да бъде уведомен Фондът.
- 29 Сметката на ищеца в главното производство е служебно закрита на тази дата, с което в съответствие с българското право стартира процедурата за изплащане на депозита на г-н Кантарев от гаранцията.
- 30 На 4 декември 2014 г. българска кредитна институция, на която Фондът е възложил изплащането на депозитите в КТБ, изплаща на г-н Кантарев сумата 86 973,81 лв. (BGN) (около 44 465 EUR), включваща лихвите, начислени към 6 ноември 2014 г., на която дата е отнет лицензът на КТБ, а именно 2 673,81 BGN. В това отношение за периода до 1 юли 2014 г. лихвеният процент, приложен към депозита на ищеца в главното производство, е съгласно договорените условия, докато за периода от тази дата до 6 ноември 2014 г. е приложен лихвеният процент, определен с решение на Управителния съвет на БНБ от 30 юни 2014 г. за намаляване на лихвените проценти по депозити на КТБ.
- 31 Впоследствие с решение от 22 април 2015 г. на Софийски градски съд КТБ е обявена в неплатежоспособност с начална дата 6 ноември 2014 г. В тази част решението е обжалвано от БНБ пред Софийски апелативен съд, който отменя първоинстанционното решение и приема, че началната дата на неплатежоспособността е 20 юни 2014 г., когато собственият капитал на КТБ е станал отрицателна величина.
- 32 В началото на 2016 г. г-н Кантарев предявява пред Административен съд Варна иск срещу БНБ с правно основание член 4, параграф 3 ДЕС, като твърди, че независимо от предвиденото в Закона за гарантиране на влоговете в банките, тази институция е следвало да установи неналичността на влоговете в съответствие с член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, а именно в срок от пет работни дни от приемането на решението за поставяне на КТБ под специален надзор. Следователно БНБ извършила нарушение на правото на Съюза, което пораждало за ищеца право на обезщетение. В това отношение г-н Кантарев изтъква, че вследствие на късното изплащане на депозита му е претърпял вреди в размер на законната лихва за забава.

- 33 С определение от 12 март 2016 г. запитващата юрисдикция прекратява главното производство по съображение, че не са изпълнени предпоставките за приложение на член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата. Това определение обаче е отменено с определение на Върховния административен съд от 18 юли 2016 г. В него посоченият съд дава на запитващата юрисдикция указания да прецени редица въпроси с оглед на решаването на спора.
- 34 Предвид тези указания, запитващата юрисдикция приема, че решението по иска, предявен от г-н Кантарев, зависи, първо, от това дали отговорността на БНБ следва да бъде ангажирана в съответствие с предпоставките по член 1, алинея 1 от Закона за отговорността на държавата или в съответствие с предпоставките по Закона за задълженията и договорите. В това отношение тя уточнява, че по въпроса кои съдилища — гражданските или административните — са компетентни да разглеждат исковите за обезщетения за вреди, претърпени от нарушения на правото на Съюза, практиката на българските съдилища е противоречива. Добавя, че е противоречива практиката на Върховния административен съд, който в определени случаи приема, че Законът за отговорността на държавата е неприложим за БНБ, тъй като тя не е нито орган на изпълнителната власт, нито орган на бюджетна издръжка, а в други — че този закон е приложим, тъй като БНБ трябва да се счита за орган с властнически правомощия.
- 35 Запитващата юрисдикция отбелязва също така, че съществуват съществени разлики между производствата и предпоставките за ангажиране на отговорността по Закона за отговорността на държавата и по Закона за задълженията и договорите. Така Законът за отговорността на държавата, който се прилага само когато вредата е следствие от отменен незаконосъобразен акт или от незаконосъобразно действие или бездействие на административен орган, въвежда режим на обективна отговорност. По този закон ищецът трябва да заплати проста държавна такса при предявяване на иска и може да предяви иска по настоящия си адрес. Обратно, при иск, предявен на основание на Закона за задълженията и договорите, ищецът е длъжен да заплати държавна такса, представляваща процент от цената на иска, и да предяви иска по седалището на ответника или по местоизвършването на деянието. Освен това, като предпоставка за основателността на иск като разглеждания в главното производство, се изисква ищецът да докаже наличие на виновно поведение на БНБ, съответно на умисъл.
- 36 Второ, по съществуването на спора запитващата юрисдикция трябва да прецени дали БНБ е била длъжна да вземе решението по член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, така че за разрешаването на спора е необходимо да се установи дали тази разпоредба е правилно транспонирана в българското законодателство. В тази връзка запитващата юрисдикция иска да установи кои са предвидените от тази директива условия за обявяване на депозитите за неналични, за да прецени към кой момент тези условия са били изпълнени. В този контекст запитващата юрисдикция отбелязва, че за да задейства гаранционната схема, БНБ е можела само да отнеме лиценза на КТБ, и от друга страна, че преди да отнеме лиценза на КТБ, БНБ е решила да я постави под специален надзор с цел да я предпази от неплатежоспособност. В това отношение запитващата юрисдикция счита, че изплащането на депозитите от Фонда по силата на гаранцията не е пречка за поставянето под специален надзор.
- 37 Трето запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 3, подточка i) и член 10, параграф 1 от Директива 94/19 дават право на вложителите да искат обезщетение от държавата членка за неспазване от страна на компетентния орган на срока, в който трябва да се установи неналичността на депозитите в дадена кредитна институция.
- 38 Националната съдебна практика е противоречива и в това отношение. Някои иски срещу БНБ са уважавани с мотива, че тя е нарушила разпоредби на правото на Съюза, които имат директен ефект, а други са отхвърляни с мотивите, че за забавянето при изплащането отговорност носи Фондът, а не БНБ, че изплащането не е възможно, докато

лицензът на съответната институция не бъде отнет, или също че разпоредбите на Директива 94/19 нямат директен ефект и ако се приеме, че тази директива е неправилно транспонирана, това ангажира отговорността не на БНБ, а на самата държава.

39 Запитващата юрисдикция счита, че БНБ е нарушила правото на Съюза, но се пита дали това нарушение е „достатъчно съществено“ по смисъла на правото на Съюза. В това отношение тя констатира, че решението за прилагане на разглежданата оздравителна мярка е взето от БНБ в обществен интерес, като на вложителите е предоставена защита, еквивалентна на предвидената от Директива 94/19, и че през този период депозитите са били олихвявани.

40 При тези обстоятелства Административен съд Варна решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Разпоредбата на чл. 4, пар.3 от Договора за ЕС и принципите на равностойност и ефективност, трябва ли да се тълкуват в смисъл, че при липсата на национална уредба, допускат компетентността на съда и реда за разглеждане на исковете за вреди от нарушения на правото на ЕС да се определят според публичния орган, който е извършил нарушението и според характера на действието/бездействието, с което е осъществено нарушението, при положение че прилагането на тези критерии има за последица разглеждане на исковете от различни съдилища — общи и административни, по различен процесуален ред — ГПК и АПК, изискващ внасяне на различни държавни такси — пропорционални и прости, и доказване на различни предпоставки, вкл. наличието на виновно поведение?

2) Разпоредбата на чл. 4, пар.3 от Договора за ЕС и изискванията, поставени от Съда по делото *Frankovich*, следва ли да се тълкуват в смисъл, че не допускат исковете за вреди от нарушения на правото на ЕС да се разглеждат по ред, като този по чл. 45 и чл. 49 от ЗЗД, който изисква внасяне на пропорционална държавна такса и доказване на виновно поведение, както и по ред, като този по чл. 1 от ЗОДОВ, който макар да предвижда носенето на обективна отговорност и съдържа специални правила, улесняващи достъпа до съд, се прилага само за вреди от отменени незаконосъобразни актове и незаконосъобразни фактически действия/бездействия на администрацията, и не обхваща хипотези на нарушения на правото на ЕС, извършени от други държавни органи, с правни действия/бездействия, които не са отменени по съответния ред?

3) Разпоредбите на чл. 1, пар.3, буква i) и чл. 10, пар.1 от Директива 94/19/ЕО трябва ли да се тълкуват в смисъл, че допускат законодателен подход, като този, възприет в чл. 36, ал.3 от ЗКИ и чл. 23, ал.5 от ЗГВБ, според който, „изискването съответната кредитна институция да изглежда неспособна за момента по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозити и че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи“, е равнозначно на установяване на неплатежоспособност на институцията и отнемане на нейния лиценз, както и схемата за гарантиране на депозитите да се задейства от момента на отнемане на лиценза за извършване на банкова дейност?

4) Разпоредбата на чл. 1, пар.3 от Директива 94/19/ЕО трябва ли да се тълкува в смисъл, че за да се дефинира един депозит като „неналичен“, следва да бъде установен като такъв с изричен акт на „съответните компетентни органи“, след извършване на оценката по буква i) от същата разпоредба, или допуска поради празнота в националното законодателство, преценката и волята на „съответния компетентен орган“ да се извлича по тълкувателен път от други негови актове - например в случая от Решение № 73/20.06.2014г. на УС на БНБ, с което „КТБ“ АД е поставена под специален надзор, или да се презумира от обстоятелства, като тези в главното производство?

- 5) При обстоятелства, като тези в главното производство — когато с Решение № 73/20.06.2014г. на УС на БНБ са преустановени всички плащания и операции, вложителите са били лишени от възможността да подават заявки за плащане и не са имали достъп до депозитите си за периода 20.06.2014г. до 06.11.2014г. — следва ли да се приеме, че всички гарантирани безсрочни депозити (за които не се изисква предизвестие за разпореждане и се плащат незабавно при поискване) са станали неналични по смисъла на чл. 1 пар.3, буква i) от Директива 94/19/ЕО, или условието „да не е платен дължим и платим депозит“, изисква задължително вложителите да са предявили до кредитната институция искане (заявка, покана) за плащане, което да не е изпълнено?
- 6) Разпоредбите на чл. 1, пар.3, буква i), чл. 10, пар.1 от Директива 94/19/ЕО и съображение (8) от Директива 2009/14/ЕО, трябва ли да се тълкуват в смисъл, че свободата на преценка на „съответните компетентни органи“ при извършване на оценката по чл. 1, пар.3, буква i) във всички случаи е ограничена от срока по изр.2 на буква i), или допускат за целите на специалния надзор, като този по чл. 115 от ЗКИ, депозитите да останат неналични за срок по-дълъг от посочения в Директивата?
- 7) Разпоредбите на чл. 1, пар. 3, буква i) и чл. 10, пар. 1 от Директива 94/19/ЕО имат ли директен ефект и предоставят ли на вложителите в банка, включена в схема за гарантиране на депозитите, в допълнение към правото им да бъдат компенсирани от тази схема до размера по чл. 7, пар.1 от Директива 94/19/ЕО, и правото да ангажират отговорността на Държавата за нарушение на правото на ЕС като предявят срещу органа, длъжен да установи неналичността на депозитите, иск за вреди от забавено плащане на гарантирания размер на депозитите, когато решението по чл. 1, пар.3, буква i) е взето след установения в Директивата 5-дневен срок и забавата се дължи на действието на оздравителна мярка, целяща да предпази банката от неплатежоспособност, наложена от същия този орган или при обстоятелства, като тези в главното производство, допускат национално правило, като това по чл. 79, ал.8 от ЗКИ, според което БНБ, нейните органи и оправомощените от тях лица, носят отговорност за вреди, причинени от надзорните ѝ функции, само ако са причинени умишлено?
- 8) Дали и при какви условия нарушението на правото на Съюза, изразяващо се в невземане на решение от „съответния компетентен орган“ по чл. 1, пар.3, буква i) от Директива 94/19/ЕО, съставлява „достатъчно съществено“ нарушение, което може да ангажира отговорността на държава членка за вреди чрез иск срещу надзорния орган, и дали в тази връзка са от значение обстоятелствата: а) че във ФГВЛ е нямало достатъчно средства за покриване на всички гарантирани депозити; б) че през периода, през който плащанията са останали спрени, кредитната институция е била поставена под специален надзор, целящ да я предпази от неплатежоспособност; в) че депозитът на ищеца е изплатен след като БНБ е констатирала, че оздравителните мерки са неуспешни; в) че депозитът на ищеца е изплатен ведно с дохода от лихви, начислени включително за периода 20.06.2014г. - 06.11.2014г.?”

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 41 БНБ оспорва допустимостта на преюдициалното запитване, като, от една страна, изтъква, че поставените въпроси не са от значение за решаването на спора в главното производство и нямат каквато и да било връзка с фактите по това производство. Освен това националният съдия, а не Съдът следвало да установи дали г-н Кантарев реално е претърпял вреда, а ако бъдело констатирано нарушение на Директива 94/19, отговорност за него следвало да носи само българският законодател, който е единственият компетентен да транспонира тази

директива в националното право. От друга страна, БНБ поддържа, че от решение от 12 октомври 2004 г., Paul и др. (С-222/02, ЕУ:С:2004:606), следва, че частноправен субект не може да претендира обезщетение за вреда, причинена от неупражняването на достатъчен надзор върху кредитните институции от страна на банковия надзорен орган, след като е гарантирано възстановяването на депозитите, предвидено от Директива 94/19.

- 42 В това отношение на първо място е важно да се припомни, че предвиденото в член 267 ДФЕС производство е инструмент за сътрудничество между Съда и националните юрисдикции. Ето защо само националните юрисдикции, които са сезирани със спора и са длъжни да поемат отговорността за последващото му съдебно решаване, могат да преценят — предвид особеностите на всяко дело — както необходимостта от преюдициално решение, за да могат да се произнесат, така и релевантността на въпросите, които поставят на Съда (решение от 2 март 2017 г., Pérez Retamero, С-97/16, ЕУ:С:2017:158, т. 20 и цитираната съдебна практика).
- 43 Ето защо, след като поставените от националните юрисдикции въпроси се отнасят до тълкуването на разпореда от правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 2 март 2017 г., Pérez Retamero, С-97/16, ЕУ:С:2017:158, т. 21 и цитираната съдебна практика).
- 44 Въпреки това Съдът може да откаже да се произнесе по отправен от национална юрисдикция преюдициален въпрос, ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 2 март 2017 г., Pérez Retamero, С-97/16, ЕУ:С:2017:158, т. 22 и цитираната съдебна практика).
- 45 В случая обаче не се установява да е налице която и да било от тези хипотези. Всъщност запитващата юрисдикция е посочила, че в подкрепа на иска си за обезщетение ищецът в главното производство твърди, че Директива 94/19 е неправилно приложена, и също така е изложила причините, поради които отговорите на поставените преюдициални въпроси ѝ се струват необходими, за да разреши спора в главното производство.
- 46 На второ място, що се отнася до довода, основан на решение от 12 октомври 2004 г., Paul и др. (С-222/02, ЕУ:С:2004:606), член 267 ДФЕС дава възможност на националния съд да поставя на Съда тълкувателни въпроси винаги когато счете това за целесъобразно (решение от 26 май 2011 г., Stichting Natuur en Milieu и др., С-165/09—С-167/09, ЕУ:С:2011:348, т. 52 и цитираната съдебна практика). Така значението и обхватът на това решение трябва да бъдат преценени при разглеждането на поставените въпроси по същество.
- 47 Ето защо преюдициалното запитване следва да се приеме за допустимо.

По същество

По третия и шестия въпрос

- 48 С третия и шестия си въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно и най-напред, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 3 и член 10, параграф 1 от Директива 94/19 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат, от една страна, национално законодателство, съгласно което установяването на неналичността на депозитите зависи от неплатежоспособността на кредитната институция и от отнемането на нейния банков

лиценз, и от друга страна, отклоняване от предвидените от тези разпоредби срокове за установяване на неналичността и за изплащане на депозитите по съображение, че е необходимо кредитната институция да бъде поставена под специален надзор.

- 49 В това отношение следва да се отбележи, че от текста на член 1, точка 3, подточка i), първа алинея от Директива 94/19 изрично следва, че необходимо и достатъчно условие, за да се установи неналичността на депозит, който е дължим и платим, е по виждане на компетентния орган дадена кредитна институция да изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и да не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи.
- 50 Освен това член 1, точка 3, подточка i), втора алинея от Директива 94/19 уточнява, че посочените компетентни органи трябва да установят това „колкото е възможно по-скоро“ и „не по-късно от пет работни дни след като са се уверили за първи път, че [съответната] кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми“.
- 51 От тези разпоредби следва, че установяването на неналичността на депозитите не може да зависи от неплатежоспособността на съответната кредитна институция или от отнемането на банковия ѝ лиценз.
- 52 Всъщност, от една страна, констатацията, че депозитите са неналични, трябва да се направи в най-кратки срокове, без да се изчаква да бъдат изпълнени условията за откриване на производство по установяване на неплатежоспособност или за отнемане на банковия лиценз.
- 53 От друга страна, неплатежоспособността на кредитната институция или отнемането на банковия лиценз не са обстоятелства, посочени в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19. Така банковият лиценз може да бъде отнет по-специално заради това, че кредитната институция не се е включила в гаранционен фонд, без да е необходимо депозитите в нея да са станали неналични.
- 54 Освен това поради естеството си неплатежоспособността на кредитна институция и отнемането на банковия ѝ лиценз сочат, че тя има трайни затруднения. Обратно, след като съгласно член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, за да се установи, че депозитите са неналични, е необходимо кредитната институция „за момента“ да изглежда неспособна да изплати депозитите и да не съществува „близка“ перспектива тя да бъде в състояние да го направи, неналичността на депозитите може да бъде временна.
- 55 Следователно констатацията за неналичност на депозитите трябва да бъде направена дори и в случай на временни затруднения, ако съответната кредитна институция е неспособна да изплати депозити, които са дължими и изискуеми, и не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи.
- 56 Това тълкуване се подкрепя от двойната цел на Директива 94/19. В това отношение следва да се припомни, че както е посочено в първо и четвърто съображение от Директива 94/19, тя цели едновременно да се защитят вложителите и да се осигури стабилността на банковата система, като се избегнат масовите изтегляния на банкови депозити не само от кредитна институция в затруднение, но също така и от стабилни институции, след загуба на общественото доверие в стабилността на банковата система (решение от 22 март 2018 г., Anisimovienė и др., C-688/15 и C-109/16, EU:C:2018:209, т. 83).
- 57 Като се има предвид тази двойна цел, наложително е схемите за гарантиране да се намесват в рамките на „много кратък период“, след като депозитите станат неналични, както е посочено в осмо и девето съображение от тази директива.

- 58 Всъщност, от една страна, защитата на вложителите изисква влоговете им да бъдат изплатени в най-кратки срокове, след като станат неналични, за да не бъдат тези вложители лишени от спестяванията си и поради това да не могат да поемат ежедневните си разходи. От друга страна, стабилността на банковата система също изисква бързо изплащане на депозитите на вложителите, за да се избегне масово изтегляне на депозити вследствие на дори временни финансови затруднения на една кредитна институция и съответно — разпростиране на тези затруднения върху останалата част от банковата система.
- 59 Вярно е, че като се има предвид текстът на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, и по-специално обстоятелството, че тази разпоредба уточнява, че компетентният орган трябва да установи, че депозитите са неналични, когато „по [негово] виждане“ са изпълнени условията за това — този орган разполага с известна свобода на преценка. Тази свобода на преценка обаче се отнася до това дали са изпълнени условията, посочени в тази разпоредба, а не до тези условия като такива, нито до момента, в който трябва да се установи неналичността.
- 60 Що се отнася до възможността за отклоняване от срока, в който трябва да се установи, че депозитите са неналични, трябва да се отбележи, че срокът, предвиден в член 1, точка 3, подточка i), втора алинея от Директива 94/19, е съгласно самата разпоредба императивен и че никаква възможност за дерогиране на този срок не е предвидена в някоя от останалите разпоредби на тази директива.
- 61 Освен това, да се позволи на компетентните органи да се отклоняват от предвидения в Директива 94/19 срок за установяване на неналичността на депозитите, за поставят кредитната институция под специален надзор, би противоречало на изискването за бързина, което следва от тази директива. Всъщност както от двойната цел на посочената директива, припомнена в точка 56 от настоящото решение, така и от това, че с Директива 2009/14 този срок е намален от двадесет и един на пет дни, следва, че неналичността трябва да се установи в много кратък срок.
- 62 Впрочем в обяснителния меморандум към Предложението за директива на Съвета относно схемите за гарантиране на депозити от 4 юни 1992 г. (СОМ(92) 188 окончателен, ОВ С 163, 1992 г., стр. 6), довело до приемането на Директива 94/19, се посочва конкретно че изплащането на гарантираните депозити следва да се основава на обективната констатация, че вложителят е лишен от средства, които е следвало да му бъдат върнати от кредитната институция, с цел да се „ускори изплащането на гарантираната сума“ и „да не се обвърза това изплащане с несигурностите около производствата по оздравяване и несъстоятелност на съответната институция“ [неофициален превод].
- 63 Вярно е, че съображение 12 от Директива 2009/14 гласи, че „[м]оже да се счита, че депозитите са неналични, ако мерките за ранна намеса или реорганизация [на съответната кредитна институция] са се оказали неуспешни“.
- 64 От една страна обаче, това съображение 12 само посочва, че е възможно депозитите да се считат за неналични в случай на неуспех на мерки за ранна намеса или реорганизация, но не поставя като условие за установяване на неналичността такива мерки за ранна намеса да са се оказали неуспешни.
- 65 От друга страна, следва да се отбележи, че второто изречение на посоченото съображение уточнява, че тази възможност „не следва да препятства компетентните органи да полагат допълнителни усилия за реструктуриране в рамките на срока за изплащане“, което съответно предполага, че такива мерки не се отразяват на установяването на неналичността на депозитите, нито на тяхното изплащане.

- 66 Що се отнася до срока за изплащане на депозитите, предвиден в член 10, параграф 1 от Директива 94/19, от самия текст на тази разпоредба следва, че удължаване на този срок е възможно единствено „[п]ри изключителни обстоятелства“ и че такова удължаване „не [може да] надвишава 10 работни дни“.
- 67 Когато обаче става въпрос за неизправна кредитна институция, поставянето на същата под специален надзор с цел да се избегне изпадането ѝ в неплатежоспособност, не е изключително обстоятелство, а е присъщо за положението на такава институция и за мерките, които могат да бъдат приети за подобряване на това положение.
- 68 Във всички случаи обстоятелството, че срокът за изплащане на депозитите не може да бъде удължаван с повече от десет работни дни, свидетелства за това, че удължаването няма връзка с мерките, които биха могли да бъдат приети, за да се избегне изпадането на тази институция в неплатежоспособност, тъй като, за да подействат напълно такива мерки, са нужни повече от десет дни.
- 69 Като се има предвид всичко изложено, на третия и шестия въпрос следва да се отговори, че член 1, точка 3 и член 10, параграф 1 от Директива 94/19 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат, от една страна, национално законодателство, съгласно което установяването на неналичността на депозитите зависи от неплатежоспособността на кредитната институция и от отнемането на нейния банков лиценз, и от друга страна, отклоняване от предвидените от тези разпоредби срокове за установяване на неналичността и за изплащане на депозитите по съображение, че е необходимо кредитната институция да бъде поставена под специален надзор.

По четвъртия въпрос

- 70 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че неналичността на депозитите в кредитна институция трябва да се установи с изричен акт на компетентните органи, или може да бъде извлечена от други актове на тези органи, като решението на БНБ, с което КТБ е поставена под специален надзор, или също така да се презумира въз основа на обстоятелства като тези в главното производство.
- 71 В това отношение следва да се подчертае, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 само посочва обстоятелствата, при които компетентните органи са длъжни да установят, че депозитите са неналични, без да указва в каква форма те трябва да го направят.
- 72 Въпреки това следва да се отбележи, от една страна, че в системата на Директива 94/19 установяването на неналичността на депозитите е предпоставка за изплащането им от схемите за гарантиране на депозитите, и от друга страна, че съгласно член 10, параграф 1 от тази директива от момента на установяване на неналичността на депозитите започва да тече срокът за изплащането им.
- 73 Така, като се имат предвид тези обстоятелства, установяването, че депозитите в кредитна институция са неналични по смисъла на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, задължително трябва се извърши с изрично решение на компетентните органи с предмет обявяване на неналичността, тъй като всяко друго тълкуване би създавало положение на несигурност, каквото именно се цели да се избегне с тази директива.
- 74 Всъщност от двадесет и първо съображение от Директива 94/19 следва, че информирането на вложителите е съществен елемент от защитата им. Освен това, както беше припомнено в точка 56 от настоящото решение, тази директива се стреми да постигне две тясно свързани цели, а именно стабилност на банковата система и защита на вложителите. Тези цели обаче

предполагат вложителите да могат да установят със сигурност, че депозитите им са станали неналични и от кой момент ще започне процедура по изплащане на същите, за да се избегне всякаква възможност за паника, която би застрашила стабилността на банковата система.

- 75 Освен това, след като установяването на неналичността на депозитите е предпоставка за изплащането им и начален момент на срока за изплащане, вложителите и фондовете за гарантиране на депозитите трябва да разполагат с изрично, ясно и точно решение, което да им позволява да установят бързо и със сигурност, че депозитите са били обявени за неналични след извършване на преценката по член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19. Такова решение гарантира, от една страна, че фондът за гарантиране на депозитите ще е в състояние да задейства процедурата по изплащането им и да установи, че срокът по член 10, параграф 1 от Директива 94/19 е започнал да тече, и от друга страна, че вложителите ще могат да предявят правата, които им предоставя тази директива.
- 76 От това следва, че е необходимо изрично решение за установяване на неналичността на депозитите, което веднага след приемането му трябва да бъде доведено до знанието на фонда за гарантиране на депозитите.
- 77 Освен това обстоятелството, че депозитите са неналични, не може да бъде извеждано от други актове на компетентния национален орган като поставянето на банка под специален надзор или презумирано въз основа на обстоятелства като тези в главното производство, които не са резултат от преценка на неналичността на депозитите като предвидената в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19.
- 78 Ето защо на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че неналичността на депозитите по смисъла на тази разпоредба трябва да се установи с изричен акт на компетентния национален орган и не може да бъде извеждана от други актове, като решението на БНБ, с което КТБ е поставена под специален надзор, нито презумирана въз основа на обстоятелства като тези в главното производство.

По петия въпрос

- 79 С петия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 3 от Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че предварителното предявяване от титуляря на банков депозит до съответната кредитна институция на искане за плащане, което не е изпълнено, е условие за установяване на неналичността на този депозит по смисъла на тази разпоредба.
- 80 В това отношение от член 1, точка 1 във връзка с член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 следва, че макар депозитите да се изплащат съгласно приложимите законови и договорни условия, за да се прецени дали същите са неналични, определящи са единствено условията, посочени в член 1, точка 3, подточка i) от тази директива.
- 81 Тази разпоредба обаче не предвижда, като предпоставка за установяване на неналичността на депозитите, да е направено предварително искане за плащане, което не е изпълнено.
- 82 Всъщност, както Европейската комисия правилно отбелязва, тази констатация е свързана с обективното финансово положение на кредитната институция и се отнася общо до всички депозити в тази институция, а не до всеки един от тях. Така е достатъчно да се констатира, че посочената кредитна институция не е изплатила някои депозити и че са изпълнени условията, посочени в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, за да се обявят за неналични всички депозити в тази институция.

- 83 Освен това двойната цел на Директива 94/19, посочена в точка 56 от настоящото решение, не би могла да бъде постигната, ако за да може депозитът да се квалифицира като „неналичен“, от титуляря му се изисква предварително да е предявил до съответната кредитна институция искане за плащане, което не е изпълнено.
- 84 Всъщност, от една страна, такова изискване би могло да подкопае доверието на вложителите в схемата за гарантиране на депозитите и да доведе до масови искания за изтегляне на депозити.
- 85 От друга страна, такова изискване би довело до усложняване на процедурата за установяване на неналичността на депозитите и да попречи на постигането на преследваната от Директива 94/19 цел за бързина.
- 86 Впрочем при обстоятелства като тези в главното производство, когато са преустановени всички операции и плащания на кредитната институция, такова условие е още по-малко оправдано като ненужно и на практика много трудно изпълнимо или дори неизпълнимо, тъй като титулярят на депозита няма да е непременно в състояние да докаже, че предварително е предявил искане за плащане, което не е изпълнено.
- 87 Ето защо на петия въпрос следва да се отговори, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че предварителното предявяване от титуляря на банков депозит до съответната кредитна институция на искане за плащане, което не е изпълнено, не може да бъде условие за установяване на неналичността на този депозит по смисъла на тази разпоредба.

По седмия и осмия въпрос

- 88 Със седмия и осмия въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 1, точка 3, подточка i) и член 10, параграф 1 от Директива 94/19 трябва да се тълкуват в смисъл, че имат директен ефект и дават на вложителите правото да предявят срещу държавния орган, длъжен да установи неналичността на депозитите в кредитна институция, какъвто е БНБ, иск за ангажиране на отговорността на държавата за нарушаване на правото на Съюза, с който да претендират обезщетение за вредите, които считат, че са им причинени от забавеното изплащане на депозитите. При утвърдителен отговор запитващата юрисдикция иска допълнителни разяснения във връзка с понятието „достатъчно съществено“ нарушение по смисъла на правото на Съюза и да установи какво е значението на някои фактически обстоятелства в разглеждания случай за преценката дали е налице такова нарушение.
- 89 Най-напред следва да се уточни, че противно на поддържаното от БНБ и както излага генералният адвокат в точки 78—82 от заключението си, обстоятелствата в основата на спора в главното производство се различават от тези, във връзка с които е постановено решение от 12 октомври 2004 г., Paul и др. (C-222/02, EU:C:2004:606), така че това решение не дава отговор на въпросите на запитващата юрисдикция.
- 90 От решение от 12 октомври 2004 г., Paul и др. (C-222/02, EU:C:2004:606), следва, че когато националното право е предвидило схема за гарантиране на депозитите, Директива 94/19 допуска национална разпоредба, съгласно която частноправните субекти нямат право да претендират обезщетение за вредите, причинени от недостатъчен или лош надзор от страна на националния орган, натоварен да осъществява надзор върху кредитните институции, нито да ангажират отговорността на държавата на основание на правото на Съюза по съображение, че тези надзорни функции се изпълняват в обществен интерес.

- 91 В случая обаче запитващата юрисдикция иска да установи дали отговорността на държава членка може да бъде ангажирана заради неправилно транспониране на Директива 94/19 и неправилно прилагане на предвидения от тази директива механизъм за гарантиране на депозитите.
- 92 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика принципът на отговорност на държавата за вреди, причинени на частноправните субекти от нарушения на правото на Съюза, които се считат за извършени от държавата, е присъщ на системата на договорите, на които се основава Съюзът (решение от 26 януари 2010 г., *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, С-118/08, ЕУ:С:2010:39, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 93 Така всяка от държавите членки е длъжна да се увери, че частноправните субекти ще бъдат обезщетени за вредите, които им причинява неспазването на правото на Съюза, при това независимо кой е публичният орган, извършил нарушението, и кой е публичният орган, който съгласно правото на съответната държава членка носи отговорност за поправянето на вредите (решение от 25 ноември 2010 г., *Fuß*, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 94 Освен това, що се отнася до условията за ангажиране на отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, които се считат за извършени от държавата, Съдът многократно е приемал, че увредените частноправни субекти имат право на обезщетение при наличието на три условия, а именно предмет на нарушената правна норма на Съюза да е предоставянето на права на частноправните субекти, нарушението на нормата да е достатъчно съществено и да съществува пряка причинно-следствена връзка между нарушението и претърпяната от частноправните субекти вреда (решение от 28 юли 2016 г., *Tomášová*, С-168/15, ЕУ:С:2016:602, т. 22 и цитираната съдебна практика).
- 95 От постоянната съдебна практика следва също така, че прилагането на тези условия, позволяващи държавите членки да се приемат за отговорни за вредите, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, трябва по принцип да се извършва от националните юрисдикции съобразно насоките, дадени от Съда за тяхното прилагане (решения от 25 ноември 2010 г., *Fuß*, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 48 и от 19 юни 2014 г., *Specht и др.*, С-501/12—С-506/12, С-540/12 и С-541/12, ЕУ:С:2014:2005, т. 100).
- 96 Що се отнася до това дали член 1, точка 3, подточка i) и член 10, параграф 1 от Директива 94/19 имат директен ефект и дават право да се предяви иск за обезщетение за вреди, причинени от забавено изплащане на депозити, още в началото следва да се подчертае, че след като пред запитващата юрисдикция ищецът твърди, че е претърпял вреди от допуснатото от БНБ нарушение на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, Съдът не трябва да се произнася във връзка с член 10, параграф 1 от тази директива.
- 97 Що се отнася до директния ефект на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, макар съдебната практика да не поставя такова условие за ангажиране на отговорността на държава членка за нарушение на правото на Съюза (вж. по аналогия решение от 5 март 1996 г., *Brasserie du pêcheur и Factortame*, С-46/93 и С-48/93, ЕУ:С:1996:79, т. 21 и 22), запитващата юрисдикция все пак уточнява, че ако посочената разпоредба има директен ефект, БНБ е нарушила правото на Съюза, като не е приложила тази разпоредба вместо националните разпоредби за транспониране на Директива 94/19.
- 98 В това отношение е важно да се припомни, че във всички случаи, когато от гледна точка на съдържанието си разпоредбите на директива са безусловни и достатъчно точни, частноправните субекти могат да се позовават на тях пред националните юрисдикции срещу държавата членка,

ако тя не е транспонирала в срок директивата в националното право или ако я е транспонирала неправилно (решение от 25 юни 2015 г., *Indėlių ir investicijų draudimas и Nemaniūnas*, С-671/13, ЕУ:С:2015:418, т. 57).

- 99 Вярно е, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 оставя на държавите членки свобода на преценка във връзка с определянето на органа, компетентен да установява неналичността на депозити, а на последния — свобода на преценка във връзка с определянето на финансовото положение на съответната кредитна институция.
- 100 Въпреки това, като посочва, че компетентният орган трябва да установи, че депозитите са неналични, колкото е възможно по-скоро и във всеки случай не по-късно от пет работни дни след като се е уверил за първи път, че дадена кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми, тази разпоредба предвижда безусловно и достатъчно точно задължение, чието спазване БНБ, като орган, определен да установява неналичността на депозитите, е трябвало да осигури в рамките на своите правомощия.
- 101 Това тълкуване не променя факта, че органът, който е нарушил правото на Съюза, се определя от националните съдилища при спазване на правото на съответната държава членка.
- 102 Що се отнася до това дали член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 е норма от правото на Съюза, която има за предмет предоставянето на права на частноправните субекти, следва да се отбележи, че целта на Директива 94/19 е по-специално да се защитят вложителите.
- 103 Освен това установяването на неналичността на депозитите се отразява пряко върху правното положение на вложителя, тъй като задейства механизма за гарантиране на депозитите и съответно изплащането на същите на вложителите.
- 104 При тези обстоятелства е очевидно, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 е норма от правото на Съюза, която има за предмет предоставянето на права на частноправните субекти.
- 105 Що се отнася до условието за наличие на достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, следва да се припомни, че съгласно практиката на Съда такова нарушение предполага явно и значително неспазване от държавата членка на границите, които са наложени на нейното право на преценка. Факторите, които трябва да се вземат под внимание в това отношение, са по-конкретно степента на яснота и прецизност на нарушената правна норма, обхватът на свободата на преценка, която нарушената норма предоставя на националните органи, извинимият или неизвиним характер на евентуална грешка при прилагане на правото, умишленият или неумишлен характер на допуснатото нарушение или причиненото увреждане, или още обстоятелството, че с поведението си институция на Европейския съюз може да е допринесла за неприемането, приемането или запазването в разрез с правото на Съюза на определени национални мерки или практики (вж. в този смисъл решение от 5 март 1996 г., *Brasserie du pêcheur и Factortame*, С-46/93 и С-48/93, ЕУ:С:1996:79, т. 56).
- 106 В случая е важно да се подчертае, че макар по силата на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 БНБ да разполага с определена свобода на преценка, за да установи дали депозитите в кредитна институция са неналични, тази свобода на преценка се упражнява в определена рамка.
- 107 Всъщност член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 ясно уточнява при какви условия и в какъв срок се установява неналичността на депозитите.

- 108 Следователно, ако условията, посочени в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 са изпълнени, компетентният национален орган е длъжен в императивния петдневен срок да установи, че депозитите са неналични.
- 109 При анализа на обстоятелствата по главното производство обаче се установява, че след като е уведомена от КТБ за нейните финансови затруднения и проблеми с ликвидността, БНБ я поставя под специален надзор заради опасност от неплатежоспособност и решава да преустанови всички плащания и операции на КТБ. Така надзорните мерки по отношение на КТБ свидетелстват за съмненията, които БНБ е изпитвала, предвид финансовото положение на КТБ, относно способността ѝ да изплати депозитите в кратък срок. Освен това решението на БНБ за преустановяване на плащанията и операциите на КТБ е препятствало последната да изплати депозитите.
- 110 При преценката на противоправността на поведението на БНБ запитващата юрисдикция трябва, освен тези обстоятелства, да вземе предвид също така дали вредата е причинена умишлено или не.
- 111 Накрая, останалите посочени от запитващата юрисдикция обстоятелства не са релевантни, за да се прецени дали, при обстоятелствата в главното производство, като не е установила неналичността на депозитите в петдневния срок, предвиден в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, БНБ е допуснала достатъчно съществено нарушение по смисъла на правото на Съюза.
- 112 Всъщност, първо, обстоятелството, че във Фонда е нямало достатъчно средства за покриване на всички гарантирани депозити, е ирелевантно, тъй като то не е сред тези, които компетентният национален орган трябва да вземе предвид, за да определи дали депозитите следва да се обявят за неналични.
- 113 Второ, ирелевантни са също така обстоятелството, че през периода, когато плащанията са били преустановени, кредитната институция е била поставена под специален надзор, целящ да я предпази от неплатежоспособност, и обстоятелството, че депозитът на ищеца в главното производство е изплатен, след като БНБ е констатирала, че оздравителните мерки са неуспешни. От една страна, както Съдът уточни в отговора на третия въпрос, Директива 94/19 не предвижда, че установяването на неналичността на депозитите зависи от неплатежоспособността на кредитната институция. От друга страна, Директива 94/19 цели да защити вложителите чрез въвеждане на задължение за гарантиране и изплащане в много кратки срокове на техните депозити.
- 114 Трето, обстоятелството, че депозитът на ищеца в главното производство е изплатен ведно с дохода от лихви, начислени включително за периода от 20 юни 2014 г. до 6 ноември 2014 г., има отношение към твърдяната от г-н Кантарев вреда, а не към наличието на достатъчно съществено нарушение на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19.
- 115 Като се имат предвид горните съображения и с уговорката, че запитващата юрисдикция следва да прецени определени обстоятелства, фактът, че неналичността на депозитите не е установена в петдневния срок, предвиден в член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, въпреки че са били изпълнени ясно посочените в тази разпоредба условия, може, при обстоятелствата в главното производство, да представлява достатъчно съществено нарушение по смисъла на правото на Съюза, като останалите споменати от запитващата юрисдикция обстоятелства не са релевантни в това отношение.

- 116 Що се отнася до третото условие за ангажиране на отговорността на държавата за нарушение на правото на Съюза, запитващата юрисдикция е тази, която трябва да провери дали, както, изглежда, следва от представената пред Съда преписка, съществува пряка причинно-следствена връзка между нарушението на член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 и вредата, претърпяна от г-н Кантарев.
- 117 Като се имат предвид всички изложени по-горе съображения, на седмия и осмия въпрос следва да се отговори, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 има директен ефект и представлява правна норма, целяща да се предоставят на частноправните субекти права, които да позволят на вложителите да предявяват иски за обезщетяване за вредите от късното изплащане на депозитите. Запитващата юрисдикция е тази, която трябва да провери, от една страна, дали фактът, че неналичността на депозитите не е установена в срока от пет работни дни, предвиден в тази разпоредба, въпреки че са били изпълнени ясно посочените в същата условия, съставлява, при обстоятелствата в главното производство, достатъчно съществено нарушение по смисъла на правото на Съюза, и от друга страна, дали съществува пряка причинно-следствена връзка между това нарушение и вредите, претърпени от вложител като г-н Кантарев.

По първия и втория въпрос

- 118 С първия и втория въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 4, параграф 3 ДЕС и принципите на равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че при липсата в България на специално производство за ангажиране на отговорността на тази държава членка за вреди от извършено от национален орган нарушение на правото на Съюза, те не допускат национална правна уредба като тази по главното производство, която, от една страна, предвижда два различни способа за защита, които са от компетентността на различни съдилища и предполагат спазването на различни условия, и от друга страна, предвижда, че за да има частноправният субект право на обезщетение, вредата трябва да е причинена умишлено от съответния национален орган, частноправният субект трябва да докаже наличието на виновно поведение и да плати проста или пропорционална на цената на иска такса или административният акт, от който е причинена вредата, трябва предварително да бъде отменен.
- 119 В това отношение запитващата юрисдикция уточнява, че има противоречива съдебна практика по въпроса за правния режим, който се прилага към исовете срещу БНБ, основани на нарушение на правото на Съюза, като някои съдилища смятат, че за такива иски се прилага Законът за отговорността на държавата, докато според други съдилища за тях се прилага общият режим на отговорността, съдържащ се в Закона за задълженията и договорите. Освен това Законът за Българската национална банка свежда нейната отговорност при упражняването на надзорните ѝ функции само до умишлено причинените вреди.
- 120 Най-напред следва да се припомни, че съгласно практиката на Съда трите условия, посочени в точка 94 от настоящото решение, са достатъчни, за да възникне в полза на частноправните субекти право на обезщетение (решение от 25 ноември 2010 г., Fuß, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 65 и цитираната съдебна практика).
- 121 От това следва, че макар по никакъв начин да не изключва възможността отговорността на държавата за нарушаването му да бъде ангажирана на основание на националното право при по-малко ограничителни условия, правото на Съюза не допуска поставянето в националното право на допълнителни условия в това отношение (решение от 25 ноември 2010 г., Fuß, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 66 и цитираната съдебна практика).

- 122 Важно е също така да се припомни, че при липсата на правна уредба на Съюза по въпроса във вътрешния правен ред на всяка държава членка трябва да се посочат компетентните юрисдикции и да се установят процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза (решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 123 Съдът обаче също така е уточнил, че освен ако не е налице право на обезщетение, което, стига необходимите за това условия да са изпълнени, произтича пряко от правото на Съюза, държавата е длъжна да поправи последиците от увреждането при спазване на националната правна уредба в областта на отговорността, като се има предвид, че установените от националните законодателства условия във връзка с поправянето на вредите не трябва да бъдат по-неблагоприятни от условията, отнасящи се до подобни вътрешноправни иски (принцип на равностойност), нито да бъдат уредени по начин, който прави получаването на обезщетение практически невъзможно или прекомерно трудно (принцип на ефективност) (решение от 26 януари 2010 г., Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, т. 31 и цитираната съдебна практика).
- 124 Принципът на равностойност изисква всички правила относно исковите или жалбите да се прилагат еднакво за исковите или жалбите, основани на нарушение на правото на Съюза, и за сходни иски или жалби, основани на нарушение на вътрешното право (решение от 15 март 2017 г., Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, т. 50 и цитираната съдебна практика).
- 125 В съответствие с принципа на ефективност националните процесуални норми не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (решение от 15 март 2017 г., Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, т. 52 и цитираната съдебна практика).
- 126 В случая, що се отнася до материалноправните предпоставки за уважаване на иск като предявления от ищеца в главното производство, като предвижда, че право на обезщетение дава само умишлено причинена от БНБ вреда, Законът за Българската народна банка поставя условие за възникване на това право, което излиза извън обхвата на условието за достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.
- 127 Що се отнася до произтичащото от Закона за задълженията и договорите условие ищецът в главното производство да трябва да докаже наличието на виновно поведение, Съдът вече е приел, че макар определени обективни и субективни обстоятелства, които в рамките на националната правна система могат да бъдат свързани с понятието за виновно противоправно поведение, може да са релевантни при преценката дали дадено нарушение на правото на Съюза е или не е достатъчно съществено с оглед на съдебната практика, припомнена в точка 105 от настоящото съдебно решение, задължението за обезщетяване за вредите, причинени на частноправни субекти, не може да бъде поставено в зависимост от изведено от понятието за виновно противоправно поведение условие, което излиза извън обхвата на условието за достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза (решение от 25 ноември 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, т. 67 и цитираната съдебна практика).
- 128 Следователно, от една страна, правото на Съюза не допуска в исково производство като главното правото на обезщетение да зависи от това вредата да е умишлено причинена от съответния национален орган. Ето защо отговорността на БНБ в спор като разглеждания в главното производство не може да бъде преценявана с оглед на условията, предвидени в Закона за българската народна банка. От друга страна, запитващата юрисдикция е тази, която трябва да определи дали понятието „виновно поведение“ по смисъла на Закона за задълженията и договорите излиза извън обхвата на това за достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.

- 129 Що се отнася до националните процесуални правила, следва да се припомни, че въпросът дали компетентността на националния съд и процесуалният ред за решаване на спора трябва да зависят от качеството на публичния орган, който е извършил нарушението, както и от характера на твърдяното действие или бездействие, се обхваща от процесуалната автономия на държавите членки (вж. в този смисъл решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 47).
- 130 Така, както подчертава генералният адвокат в точка 102 от заключението си, когато съществуват няколко различни производства, не правото на Съюза трябва да определи кое от тях е приложимо. Въпреки това при избора на точното производство и съответно на режима на отговорността трябва да се спазят както произтичащите от практиката на Съда условия за ангажиране на отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на Съюза, така и принципите на ефективност и равностойност.
- 131 Що се отнася до принципа на равностойност, на Съда не е известно нищо, което да му позволи да се усъмни, че правилата, въведени със Закона за отговорността на държавата или със Закона за задълженията и договорите, не са в съответствие с този принцип.
- 132 Що се отнася до принципа на ефективност, запитващата юрисдикция иска да установи, първо, дали съответства на този принцип таксата, която трябва да бъде платена по Закона за отговорността на държавата и по Закона за задълженията и договорите.
- 133 В това отношение е важно да се припомни, че всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на частноправните субекти от правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, за протичането на това производство и за неговите особености пред различните национални инстанции (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2015 г., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 36).
- 134 За целта следва да се определи дали съгласно националното законодателство плащането на такса е условие за предявяването на иск за обезщетение и дали съществуват възможности за освобождаване от нея.
- 135 Следва също така да се отчете размерът на таксата и дали пречката за достъпа до правосъдие, което тя евентуално представлява, е преодолима или не (вж. по аналогия решение от 22 декември 2010 г., DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, т. 61).
- 136 От предоставената на Съда преписка следва, че при спор като разглеждания в главното производство физическо лице като г-н Кантарев трябва да плати фиксирана такса в размер на 10 BGN (около 5 EUR), ако искът е по Закона за отговорността на държавата, и пропорционална такса в размер на 4 % от цената на иска, ако същият е по Закона за задълженията и договорите.
- 137 Според сведенията, с които разполага Съдът, фиксирана такса в размер на 10 BGN (около 5 EUR) не е непреодолима пречка за достъпа до правосъдие, което запитващата юрисдикция следва да провери.
- 138 За сметка на това не е изключено пропорционална такса в размер на 4 % от цената на иска да представлява съществена пречка за упражняване на правото на обезщетение, по-специално ако липсва възможност за освобождаване от такава такса, което запитващата юрисдикция следва да провери.

- 139 Второ, запиващата юрисдикция иска да установи дали обстоятелството, че Законът за отговорността на държавата дава право на обезщетение само когато вредата е следствие от отменен незаконосъобразен акт или незаконосъобразно фактическо действие или бездействие на административен орган, съответства на принципа на ефективност.
- 140 В това отношение следва да се припомни, че що се отнася до прилагането на наличните правни способности за ангажиране на отговорността на държава членка за нарушение на правото на Съюза, Съдът вече е посочил, че националният съд може да провери дали увреденото лице е положило необходимата грижа, за да избегне вредите или да ограничи техния размер, и по-специално дали е използвало своевременно всички правни способности за защита, с които е разполагало (решение от 25 ноември 2010 г., Fuß, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 75 и цитираната съдебна практика).
- 141 Всъщност съгласно общия за всички правни системи на държавите членки основен принцип, за да не понесе самото то вредите, увреденото лице трябва да докаже, че е положило необходимата грижа, за да ограничи размера им (решение от 25 ноември 2010 г., Fuß, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 76 и цитираната съдебна практика).
- 142 Въпреки това от практиката на Съда следва, че би било в разрез с принципа на ефективност да се изисква от увредените лица всеки път да използват всички правни способности за защита, с които разполагат, при положение че това би било прекомерно трудно или не е разумно да се изисква от тях (решение от 25 ноември 2010 г., Fuß, С-429/09, ЕУ:С:2010:717, т. 77 и цитираната съдебна практика).
- 143 Така задължението за предварителна отмяна на административния акт, от който е настъпила вредата, само по себе си не противоречи на принципа на ефективност. Такова задължение обаче може да затрудни прекомерно получаването на обезщетение за вредите, причинени от нарушение на правото на Съюза, ако на практика няма възможност за такава отмяна (вж. в този смисъл решение от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., С-160/14, ЕУ:С:2015:565, т. 51) или тази възможност е силно ограничена.
- 144 В случая следва да се подчертае, че изискването за незаконосъобразност на акта или на действието или бездействието на административния орган не е процесуално изискване, а условие за ангажиране на отговорността на държавата, което е сходно с понятието за достатъчно съществено нарушение по смисъла на правото на Съюза.
- 145 За сметка на това фактът, че предварителната отмяна по предвидения за това ред на административния акт, от който е настъпила вредата, е условие за ангажиране на отговорността на държавата и съответно за правото на обезщетение, представлява процесуално изискване.
- 146 За да определи дали в случай като разглеждания в главното производство такава изискване противоречи на принципа на ефективност, запитващата юрисдикция трябва да провери, предвид всички обстоятелства в главното производство, българското законодателство, и по-специално процесуалния ред и предпоставките за отмяна на административните актове, дали на практика липсва или е силно ограничена възможността за отмяна на административния акт, от който е причинена процесната вреда.
- 147 Член 4, параграф 3 ДЕС, както и принципите на равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че при липсата в България на специално производство за ангажиране на отговорността на тази държава членка за вреди от извършено от национален орган нарушение на правото на Съюза:
- допускат национална правна уредба, която предвижда два различни способа за защита, които са от компетентността различни съдилища и предполагат спазването на различни условия, ако запитващата юрисдикция определи дали съгласно националното право отговорността на

национален орган като БНБ трябва да бъде ангажирана по Закона за отговорността на държавата или по Закона за задълженията и договорите и ако всеки от двата способа за защита съответства на принципите на равностойност и ефективност,

- не допускат национална правна уредба, съгласно която правото на частноправните субекти на обезщетение зависи от спазването на допълнителното условие вредата да е причинена умишлено от съответния национален орган,
- допускат национална правна уредба, съгласно която, за да имат право на обезщетение, частноправните субекти са длъжни да докажат наличието на виновно поведение, при условие че понятието „виновно поведение“ не надхвърля обхвата на понятието „достатъчно съществено нарушение“, което запитващата юрисдикция следва да провери,
- допускат национална правна уредба, която предвижда плащането на проста или пропорционална на цената на иска такса, при условие че плащането на проста или пропорционална на цената на иска такса не противоречи на принципа на ефективност, което запитващата юрисдикция следва да провери, като вземе предвид какъв е размерът и какво е значението на таксата, дали пречката, която тя евентуално представлява за достъпа до правосъдие, е непреодолима или не, дали е таксата е задължителна и какви са възможностите за освобождаване от нея, и
- допускат национална правна уредба, съгласно която правото на частноправните субекти на обезщетение зависи от предварителната отмяна на административния акт, от който е настъпила вредата, при условие че е разумно това да се изисква от увреденото лице, което запитващата юрисдикция следва да провери.

По съдебните разноски

¹⁴⁸ С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

- 1) Член 1, точка 3 и член 10, параграф 1 от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити, изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 г., трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат, от една страна, национално законодателство, съгласно което установяването на неналичността на депозитите зависи от неплатежеспособността на кредитната институция и от отнемането на нейния банков лиценз, и от друга страна, отклоняване от предвидените от тези разпоредби срокове за установяване на неналичността и за изплащане на депозитите по съображение, че е необходимо кредитната институция да бъде поставена под специален надзор.
- 2) Член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, трябва да се тълкува в смисъл, че неналичността на депозитите по смисъла на тази разпоредба трябва да се установи с изричен акт на компетентния национален орган и не може да бъде извеждана от други актове, като решението на Българската народна банка, с което Корпоративна търговска банка е поставена под специален надзор, нито презумирана въз основа на обстоятелства като тези в главното производство.

- 3) Член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, трябва да се тълкува в смисъл, че предварителното предявяване от титуляря на банков депозит до съответната кредитна институция на искане за плащане, което не е изпълнено, не може да бъде условие за установяване на неналичността на този депозит по смисъла на тази разпоредба.
- 4) Член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, има директен ефект и представлява правна норма, целяща да се предоставят на частноправните субекти права, които да позволят на вложителите да предявяват иски за обезщетяване за вредите от късното изплащане на депозитите. Запитващата юрисдикция е тази, която трябва да провери, от една страна, дали фактът, че неналичността на депозитите не е установена в срока от пет работни дни, предвиден в тази разпоредба, въпреки че са били изпълнени ясно посочените в същата условия, съставлява, при обстоятелствата в главното производство, достатъчно съществено нарушение по смисъла на правото на Съюза, и от друга страна, дали съществува пряка причинно-следствена връзка между това нарушение и вредите, претърпени от вложител като г-н Николай Кантарев.
- 5) Член 4, параграф 3 ДЕС, както и принципите на равностойност и ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че при липсата в България на специално производство за ангажиране на отговорността на тази държава членка за вреди от извършено от национален орган нарушение на правото на Съюза:
- допускат национална правна уредба, която предвижда два различни способа за защита, които са от компетентността различни съдилища и предполагат спазването на различни условия, ако запитващата юрисдикция определи дали съгласно националното право отговорността на национален орган като Българската народна банка трябва да бъде ангажирана по Закона за отговорността на държавата или по Закона за задълженията и договорите и ако всеки от двата способа за защита съответства на принципите на равностойност и ефективност,
 - не допускат национална правна уредба, съгласно която правото на частноправните субекти на обезщетение зависи от спазването на допълнителното условие вредата да е причинена умишлено от съответния национален орган,
 - допускат национална правна уредба, съгласно която, за да имат право на обезщетение, частноправните субекти са длъжни да докажат наличието на виновно поведение, при условие че понятието „виновно поведение“ не надхвърля обхвата на понятието „достатъчно съществено нарушение“, което запитващата юрисдикция следва да провери,
 - допускат национална правна уредба, която предвижда плащането на проста или пропорционална на цената на иска такса, при условие че плащането на проста или пропорционална на цената на иска такса не противоречи на принципа на ефективност, което запитващата юрисдикция следва да провери, като вземе предвид какъв е размерът и какво е значението на таксата, дали пречката, която тя евентуално представлява за достъпа до правосъдие, е непреодолима или не, дали таксата е задължителна и какви са възможностите за освобождаване от нея, и
 - допускат национална правна уредба, съгласно която правото на частноправните субекти на обезщетение зависи от предварителната отмяна на административния акт, от който е настъпила вредата, при условие че е разумно това да се изисква от увреденото лице, което запитващата юрисдикция следва да провери.

Da Cruz Vilaça
Berger

Levits

Borg Barthet
Biltgen

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 4 октомври 2018 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател на пети състав
J. L. da Cruz Vilaça